

ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Визначено об'єкт адміністративно-правового регулювання вищої освіти, до складу якого включено вищий навчальний заклад, діяння публічної адміністрації щодо ліцензування, акредитації, унормування критеріїв визначення рівня і якості освіти, власне освітня діяльність, що пов'язана з наданням послуг для здобуття вищої освіти, з видачею відповідного документа та процедури державної атестації студентів та отримання відповідної класифікації.

Ключові слова: вища освіта, ліцензія, акредитація, адміністративна процедура, державна атестація.

Определен объект административно-правового регулирования высшего образования, в состав которого включено вуз, деяния публичной администрации по лицензированию, аккредитации, нормирования критериев определения уровня и качества образования, сама образовательная деятельность, связанной с предоставлением услуг для получения высшего образования, с выдачей соответствующего документа и процедуры государственной аттестации студентов и получения соответствующей классификации.

Ключевые слова: высшее образование, лицензия, аккредитация, административная процедура, государственная аттестация.

The article on the basis of the theory of administrative law and legislation formed the object of administrative and legal regulation of higher education, to which includes higher education, public administration acts on licensing, accreditation, rationing criteria for determining the level and quality of education, most educational activities, related to the provision of services for higher education, with the issuance of relevant documents and procedures for state certification of the students and getting the appropriate classification.

Key words: higher education, license, accreditation, administrative procedures, state certification.

Першочергова увага з боку держави до розвитку національної освіти взагалі і вищої зокрема – це вкрай назрілий відгук на виклик часу. Адже сьогодні життя вимагає вирішення нових завдань, що постають перед науково-освітньою галуззю України, яка декларує своє устремління бути серед розвинених, демократичних країн Європи. Тим часом нашій державі загрожує й інший шлях у майбутнє – бути обабіч дороги прогресу через неспроможність захиститися від руйнівного впливу глобалізації та дати собі раду¹.

Висвітлення ролі та значення вищої освіти у XXI ст., місії сучасної університетської освіти містяться в працях теоретиків постіндустріального суспільства – Д. Белла, П. Друкера, В. Іноземцева, М. Кастельса, М. Портера, Е. Тоффлера та ін. Різні аспекти досліджуваної проблеми висвітлені в роботах фундаторів теорії людського капіталу – Т. Шульца, Г. Беккера, М. Блауга та ін.² В сучасних умовах деякі проблеми адміністративно-правового регулювання вищої школи аналізувалися у працях вчених-адміністративістів В.Б. Авер'янова, О.Ф. Андрійко, М.І. Ануфрієва, О.М. Бандурки, А.І. Берлача, Р.А. Каложного, С.В. Ківалова, О.П. Ключниченка, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, В.П. Петкова, П.М. Рабіновича, А.О. Селіванова, В.К. Шкарупи та ін.³ Проте останні вчені аналізованої проблематики торкалися лише епізодично, досліджуючи інші – загальніші чи суміжні суспільні відносини.

Тому необхідно на основі аналізу юридичної літератури та законодавства, думок щодо цієї проблематики вчених розкрити зміст вищої освіти як об'єкту адміністративно-правового регулювання.

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» вища освіта – це рівень освіти, який здобувається особою у вищому навчальному закладі в результаті послідовного, системного та цілеспрямованого процесу засвоєння змісту навчання, який ґрунтується на повній загальній середній освіті й завершується здобуттям певної кваліфікації за підсумками державної атестації⁴.

У контексті адміністративно-правових відносин об'єктами можуть бути різноманітні матеріальні та нематеріальні блага, які становлять публічну цінність, і діяння суб'єктів та об'єктів публічного управління. Об'єктом адміністративно-правових відносин є те матеріальне або нематеріальне благо, на використання чи охорону якого спрямовано суб'єктивні права та юридичні обов'язки учасників адміністративно-правових відносин. Це блага матеріальні або нематеріальні, а також певні дії, заради яких суб'єкти вступають в адміністративно-правові відносини. Об'єктом адміністративно-правових відносин може бути все, що здатне служити здійсненню публічних інтересів. У цій ролі можуть бути права людини таї громадянина, право власності й послуги інших осіб. Права людини таї громадянина стають об'єктом адміністративного права, оскільки є природними; законодавець через Конституцію України та інші закони їх встановлює та визначає межі, в яких ними можна беззаперечно користуватися. У такий спосіб об'єктами адміністративного права стає вся гама прав, визначених у розділі першому та другому Конституції України. Зокрема, це право людини на життя, здоров'я, честь, гідність, особисту недоторканність, свободу пересування, свободу слова, зібрань, право особисто та разом з іншими володіти, користуватись і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї творчої інтелектуальної діяльності, право займатися підприємницької діяльністю⁵.

УВ нашому випадку елементам об'єкту адміністративно- правового регулювання виступають: 1) рівень освіти, який здобувається особою у вищому навчальному закладі; 2) освітня діяльність — діяльність, пов'язана з наданням послуг для здобуття вищої освіти, з видачею відповідного документа; 3) державна атестація; 4) отримання відповідної класифікації.

Розкриємо більш ґрунтовніше зазначені елементи. Вищий навчальний заклад – освітній, освітньо-науковий заклад, який заснований і діє відповідно до законодавства про освіту, реалізує відповідно до наданої ліцензії освітньо-професійні програми вищої освіти за певними освітніми та освітньо-кваліфікаційними рівнями, забезпечує навчання, виховання та професійну підготовку осіб відповідно до їхнього покликання, інтересів, здібностей та нормативних вимог у галузі вищої освіти, а також здійснює наукову та науково-технічну діяльність. При цьому виділяють: вищий навчальний заклад державної форми власності – вищий навчальний заклад, заснований державою, що фінансується з державного бюджету йі підпорядковується відповідному центральному органу виконавчої влади; вищий навчальний заклад, що перебуває у власності Автономної Республіки Крим, – вищий навчальний заклад, заснований органами влади Автономної Республіки Крим, що фінансується з бюджету Автономної Республіки Крим і підпорядкований органам влади Автономної Республіки Крим; вищий навчальний заклад комунальної форми власності – вищий навчальний заклад, заснований місцевими органами влади, що фінансується з місцевого бюджету і підпорядкований місцевим органам влади; вищий навчальний заклад приватної форми влас-

ності – вищий навчальний заклад, заснований на приватній власності та підпорядкований власнику (власникам).

Під освітньою діяльністю розуміють діяльність, пов'язану з наданням послуг для здобуття вищої освіти, з видачею відповідного документа. Особливістю надання освітніх послуг є те, що вищий навчальний заклад має бути ліцензований і акредитований. Ліцензування – це процедура визнання спроможності вищого навчального закладу певного типу розпочати освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти та кваліфікації, відповідно до вимог стандартів вищої освіти, а також до державних вимог щодо кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення. Акредитація – це процедура надання вищому навчальному закладу певного типу права провадити освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти та кваліфікації, відповідно до вимог стандартів вищої освіти, а також до державних вимог щодо кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення.

Під якістю вищої освіти розуміють сукупність якостей особи з вищою освітою, що відображає її професійну компетентність, ціннісну орієнтацію, соціальну спрямованість і обумовлює здатність задовольняти як особисті духовні та матеріальні потреби, так і потреби суспільства; якість освітньої діяльності – це сукупність характеристик системи вищої освіти та її складових, яка визначає її здатність задовольняти встановлені та передбачені потреби окремої особи або(та) суспільства.

Державна атестація осіб, які закінчують вищі навчальні заклади – це встановлення відповідності рівня якості отриманої ними вищої освіти вимогам стандартів вищої освіти по закінченню навчання за напрямом, спеціальністю.

УВ процесі навчання у вищій школі студенти можуть отримати наступні освітньо-кваліфікаційні рівні вищої освіти: молодший спеціаліст; бакалавр; спеціаліст; магістр. При цьому встановлюються такі види документів, які засвідчують здобуття особою вищої освіти та кваліфікації за певними освітньо-кваліфікаційними рівнями: диплом молодшого спеціаліста; диплом бакалавра; диплом спеціаліста; диплом магістра. Зразки документів про вищу освіту затверджуються Кабінетом Міністрів України⁶.

Отже, об'єктом адміністративно-правового регулювання вищої освіти є вищий навчальний заклад, діяння публічної адміністрації щодо ліцензування, акредитації закладу в цілому, та окремих спеціальностей, критерії визначення рівня і якості освіти, освітня діяльність, що пов'язана з наданням послуг для здобуття вищої освіти, з видачею відповідного документа, процедури державної атестації студентів та отримання відповідної класифікації.

1. *Дробноход М.* Сьогодення і проблеми вищої школи України : [Електронний ресурс] / Микола Дробноход // Академія наук вищої школи України (АН ВШ України). 2011. – Режим доступу. - : <http://anvsu.org.ua/index.files/Articles/Drobnokhod2.htm> 2. *Бондарчук Н. В.* Організаційно-правові засади забезпечення фінансування вищої освіти : Автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Н.В. Бондарчук. – К., 2009. – С. 3. 3. *Ракша Н. С.* Адміністративно-правове забезпечення права громадян на освіту : Автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Н. С. Ракша. – Л., 2007. – С. 3. 4. *Закон України* 17 січня 2002 р. № 2984-III «Про вищу освіту» : станом на 1 листопада 2011 р. // Голос України від 05.03. – 2002. – № 43. 5. *Адміністративне право України* : [навчальний . посібник] . : [у 2-х томах] / Галунько В. В., Олефір В. І., Пихтін М. П. та ін. ; За ред. В.В. Галунька. – Херсон : ПАТ ХМД, 2011. – Т. 1. – Загальне адміністративне право. – С. 56. 6. Там само.